

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף יב

(המשך מהדף הקודם) למדנו שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה בעדים המעידים על שעות שונות. לכולי עלמא אם ההבדל ביניהם שעה (אחד מעיד על שעה שניה והשני על שעה שלישית) עדותן קיימת. ונחלקו בהבדל של שעתיים (אחד מעיד על שעה שלישית והשני על שעה חמישית) – האם עדותן קיימת. אביי מבאר את מחלוקתם.

איכא דאמרי אמר אביי: לדעת רבי מאיר אדם עלול לטעות רק ב'משהו'. ולכן במקרה של טעות בשעה, אין כאן אלא טעות משהו. כי המעשה קרה או בסוף השעה השניה או בתחילת השעה השלישית, ואחד מהעדים טעה במשהו. אבל לדעת רבי יהודה אדם עלול לטעות בשעה ומשהו. ולכן במקרה של טעות בשתי שעות, אין כאן אלא טעות של שעה ומשהו. כי המעשה קרה או בסוף השעה השלישית או בתחילת השעה החמישית, ואחד מהעדים טעה בשעה ומשהו.

אמרה לשמעתייה קמיה דרבא: רבא לא מסכים עם דברי אביי. שהרי אנו יכולים לחלק את עדותם של העדים לשניים, ולומר שאחד העיד על תחילת שלוש והשני על סוף חמש. ומדוע שנתרץ את עדותם בכדי להשוות אותה, והרי התורה אמרה 'הוצילו העדה' שצריך לחפש זכות על הנרצח ולא להיפך?

אלא אמר רבא: לדעת רבי מאיר אדם עלול לטעות בשתי שעות פחות משהו. ולכן במקרה של טעות בשעה - גם אם נחלק את עדותם ונאמר שהראשון העיד על תחילת שעה שניה והשני על סוף שעה שלישית, עדיין עדותן מכוונת, כי יש כאן טעות של אחד מהם רק בשתי שעות פחות משהו. ולדעת רבי יהודה אדם עלול לטעות שלשו שעות פחות משהו, ולכן במקרה של טעות בשתי שעות – גם אם נחלק את עדותם ונאמר שהראשון העיד על תחילת שלוש והשני על סוף חמש, עדותן מכוונת.

חקירות ובדיקות: היו עושים לעדים המעידים בדיני נפשות שבע 'חקירות' על הזמן של המקרה: באיזו שבוע של שמיטה מתוך שבעת השמיטות של יובל / באיזו שנה מתוך שבע שנות השמיטה / חודש / יום בחודש / יום בשבוע / שעה ביום. מלבד זה היו

(המשך בדף הבא ↓)

עושים להם גם 'בדיקות' על תיאור המקרה: באיזה צבע היו הבגדים של הרוצח / באיזה כלי הרג אותו, וכו'.

ההבדל בין חקירות לבדיקות, שבחקירות אם אמר העד על אחת מהן שאינו יודע מתי היה – עדותם בטילה. בגלל שהתורה אמרה שהעדויות צריכה להיות כזו שאפשר 'להזים' אותה, דהיינו שאם יבואו שני עדים אחרים ויעידו על העד שהיה במקום אחר בזמן שבו הוא מעיד - העדות מוזמת ועושים לו כאשר זמם לעשות לאחיו. וכאשר חסר אחד מהפרטים של הזמן אי אפשר להזים את העדות. אבל לגבי הבדיקות גם אם אמרו שני העדים שאינם יודעים, העדות קיימת כי עדיין אפשר להזימה.

דיהיבין כוליה טעותיה: נותנים לעדים את כל מרווח הטעות שהם יכולים לטעות, ועדיין זו עדות שאפשר להזימה מחוץ לטווח הטעות.

דהיינו לדעת רבי מאיר שאדם טועה בשתי שעות (חסר משהו), ולכן כשעד אחד מעיד על שעה שניה והשני על שעה שלישית – ניתן לעד הראשון המעיד על שעה שניה שעתיים אחורה, כלומר מתחילת שעה ראשונה (ולא קודם, כי אדם לא טועה בין יום ללילה), ושעתיים קדימה עד סוף שעה רביעית. אבל אם יעידו עליו העדים שהיה איתם מתחילת שעה ראשונה עד סוף רביעית הוא מוזם. וניתן לעד השני שהעיד על שעה שלישית שעתיים קדימה עד סוף שעה חמישית, ושעתיים אחורה מתחילת ראשונה. אבל אם יעידו עליו העדים שהיה איתם מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמישית הוא מוזם.

ולדעת רבי יהודה שאדם טועה בשלוש שעות (חסר משהו) נותנים לראשון שהעיד על שעה שלישית אחורה מתחילת שעה ראשונה (אף שמגיע לו שעה אחורה, כי אדם לא טועה בין יום ללילה), וקדימה עד סוף שישיית. ולשני שהעיד על שעה חמישית, נותנים אחורה מתחילת שניה וקדימה עד סוף שישיית (ולא יותר כי אדם לא טועה בין חמה במזרח לחמה במערב).

הגמרא חוזרת להשוות את המחלוקת של רבי מאיר ורבי יהודה במשנתנו בטעות של שעות לענין חמץ, עם המחלוקת שלהם בטעות של שעות לענין עדות. במשנה שלנו מובא: רבי מאיר אוסר לאכול רק מתחילת שש (אף שזמן האיסור הוא רק לאחר שש שעות), ואילו רבי יהודה אוסר לאכול כבר מתחילת חמש.

(המשך מדף קודם ↑)

עד כאן ראינו שלוש דעות בפירוש המחלוקת של רבי מאיר ורבי יהודה בעדות: א. אביי – האם אדם לא טועה כלל, או טועה במשהו. ב. אביי באיכא דאמרי – האם אדם טועה חצי שעה, או שעה ומשהו. ג. רבא – האם אדם טועה שתי שעות פחות משהו, או שלוש שעות פחות משהו.

הגמרא מקשה לכל שיטה בעדות, מהמשנה שלנו בחמץ:

הגמרא מקשה לאביי: לאביי א': לרבי מאיר מדוע אי אפשר לאכול כל השעה השישית, הרי אין לחוש שאדם יטעה כלום? לאביי ב': לרבי מאיר עדיין שיאכל עד סוף שישיית ורק נחשוש לטעות של משהו?

לאביי א': לרבי יהודה שיאכל עד אמצע שש? לאביי ב': לרבי יהודה שיאכל עד סוף חמש פחות משהו?

אביי מתרץ: אנשים הבאים להעיד מודעים לדרישות והחקירות שיערכו להם, ולכן הם בקיאים בשעות. אבל איסור חמץ מסור לכל העולם ויש לחשוש לטעות יותר.

הגמרא מקשה לרבא: לרבי מאיר: מדוע מותר לאכול עד סוף חמש והרי אדם טועה בשתי שעות פחות משהו, וצריך לאסור עליו מתחילת חמש? ולרבי יהודה: צריך לאסור כבר מתחילת ארבע?

הגמרא מתרצת: בחמש החמה במזרח ובשבע (תחילת זמן איסור חמץ) היא במערב, ואדם לא עלול לטעות בכך. וכל שכן שלא לטעות מארבע לשבע. אבל בשעה שישיית אסור לאכול לרבי מאיר, כי החמה באמצע הרקיע וטועים בה.

הגמרא מקשה: מדוע לרבי יהודה אסור לאכול בשעה חמישית אפילו שלא טועים בה? אביי מתרץ את שיטת רבא: כיון שחמץ מסור לכל שלא כעדות כנ"ל.

רבא מתרץ את שיטתו: רבי יהודה סובר 'אין ביעור חמץ אלא שריפה', ובכדי שיהיה פנוי לאסוף עצים אסרו עליו לאכול בשעה חמישית. הגמרא דוחה מכיון שכל זה רק קודם זמן הביעור, אבל לאחר הזמן השבתת החמץ בכל דבר. ואם כן אין טעם לאסור את החמץ בשעה חמישית בשביל שיוכל לשורפו, אם יכול להמתין לתחילת שעה חמישית ולהשביתו בצורה אחרת.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

יום המעונן: עלולים לטעות בו בין שעה חמישית לשביעית. אבל לא בשעה רביעית שהיא זמן סעודה לכל אדם כפי שמובא בברייתא להלן.

אמר רב אשי: רב אשי מסכים עם הסבר הגמרא במחלוקת של רבי מאיר ורבי יהודה, המשווה את הסוגיה שלנו עם הסוגיה בעדות, ואין כאן מחלוקת תנאים של המשניות בפירוש המחלוקת.

עד אחד אומר קודם הנץ ועד אחד אומר בתוך הנץ: החידוש בדבר שעדותן בטילה, כי היינו סבורים לומר שזה שאמר בתוך הנץ עמד במקום פתוח שהאיר בו ברק וסבר שניצוצות האור שראה הם נץ החמה, קמ"ל.